

Sygn. akt I Ca 180/14

POSTANOWIENIE

Dnia 10 września 2014 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie: SSO Iwona Podwójniak

SSR Mirosław Chojnacki (delegowany)

Protokolant: Jolanta Wołczyńska-Kalus

po rozpoznaniu w dniu 27 sierpnia 2014 roku w Sieradzu

na rozprawie

sprawy z wniosku J. P. i R. P.

z udziałem: H. K., K. K., (...) SA Oddział (...) w W., Gminy P., Skarbu Państwa-Wojewódzki Zarząd Melioracji i (...) w Ł., Rejonowy Oddział w P.

o rozgraniczenie

na skutek apelacji uczestników H. K. i K. K.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 30 grudnia 2013 roku sygn. akt Ns 390/12

postanawia:

1. oddalić apelację w zakresie dotyczącym rozgraniczenia działki (...) z działką (...),
2. odrzucić apelację w pozostałej części,
3. oddalić zażalenie na rozstrzygnięcie zawarte w pkt 2.

Sygn. akt I Ca 180/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 30 grudnia 2013 roku Sąd Rejonowy w Łasku w sprawie z wniosku J. P. i R. P. z udziałem H. K., K. K., Gminy P., Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i (...) w Ł. Rejonowy Oddział w P., (...) S.A. Oddział Gospodarowania (...) w W. o rozgraniczenie, dokonał rozgraniczenia pomiędzy nieruchomością położoną w obrębie B. gmina P. oznaczoną w ewidencji gruntów jako działka o numerze (...) stanowiącą własność J. i R. małżonków P., dla której Sąd Rejonowy w Łasku Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w P. prowadzi księgę wieczystą Kw (...) z nieruchomością oznaczoną jako działka o numerze (...) stanowiącą własność H. i K. małżonków K. objętą księgą wieczystą Sądu Rejonowego w Łasku Zamiejscowego Wydziału Ksiąg Wieczystych z siedzibą w P. o nr Kw (...) – w ten sposób, że – zgodnie ze szkicem sporządzonym przez uprawnionego geodetę W. L. (1) dnia 10 lipca 2013 roku zaewidencjonowanym w (...) w P. pod nr K. (...)/2013 – granicę pomiędzy działkami ustalić

wzdłuż linii prostej oznaczonej kolorem czerwonym na szkicu wyznaczonej od punktu 201 do punktu 203 (pkt 1). Nadto Sąd przyznał i nakazał wypłacić na rzecz biegłego sądowego geodety W. L. (1) wynagrodzenie w kwocie 1 922,19 zł za wydanie opinii w przedmiotowej sprawie, wykładając powyższą kwotę tymczasowo z sum budżetowych Skarbu Państwa-Sądu Rejonowego w Łasku (pkt 2). Nakazał również pobranie na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Rejonowego w Łasku tytułem nieuiszczonych wydatków solidarnie od J. i R. małżonków P. kwotę 1 006,63 zł (pkt 3) oraz pobranie na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Rejonowego w Łasku tytułem nieuiszczonych wydatków solidarnie od H. i K. małżonków K. kwotę 2 659,45 zł (pkt 4) a także stwierdził, że w pozostałym zakresie każdy z uczestników postępowania ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie w kwotach dotychczas przez siebie wydatkowanych (pkt 5).

Powyższe postanowienie zapadło na podstawie ustaleń faktycznych, które Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne, a których zasadnicze elementy przedstawiają się następująco.

Umową przekazania gospodarstwa rolnego, zawartą przed notariuszem w dniu 19 stycznia 1984 roku, Z.i H. F.przenieśli na następców H. K.i Z. K.własność gospodarstwa rolnego położonego w miejscowości B., składającego się z działki nr (...)o powierzchni 0,76 ha, objętej księgą wieczystą Kw nr (...)oraz działek nr (...)o łącznej powierzchni 3,76 ha, objętych aktem własności nr ON(...). Na przekazanej nieruchomości znajdował się dom mieszkalny czteroizbowy, obora i stodoła. Nabywcy zostali wpisani do księgi wieczystej obecnie noszącej nr (...)jako właściciele opisanej wyżej nieruchomości.

Umową z dnia 6 grudnia 1984 roku zawartą przed notariuszem E. F. sprzedała R. Ł. i S. Ł. nieruchomość położoną w miejscowości B., składającą się z działek nr (...) o łącznej powierzchni 2,68 ha, objętą księgą wieczystą Kw nr (...) obecnie Kw (...). Następnie umową przekazania gospodarstwa rolnego zawartą w dniu 26 marca 1990 roku R. Ł. i S. Ł. własność opisanej wyżej nieruchomości przenieśli na następców R. P. i J. P..

Działka nr (...) o powierzchni 0,05 ha w ewidencji gruntów figuruje jako droga będąca w posiadaniu Gminy P.. Droga ta uwidoczniła była na mapie geodezyjnej z dnia 15 marca 1983 roku załączonej do dokumentów księgi wieczystej Kw (...) oraz na mapie geodezyjnej z dnia 23 sierpnia 1984 roku załączonej do akt księgi wieczystej Kw nr (...)// (...). Na obu tych mapach widnieją adnotacje, iż numery działek i ich powierzchnie uległy zmianie na skutek aktualizacji ewidencji gruntów wsi. Do chwili obecnej stan prawny przedmiotowej nieruchomości nie jest uregulowany i gmina P. nie posiada jakichkolwiek dokumentów stwierdzających jej tytuł prawny do tej działki. Działka ta stanowi drogę dojazdową do siedlisk znajdujących się na działkach nr (...). Poprzedni właściciele Z. F. i S. F. (bracia stryjeczni) urządzili tę drogę poprzez oddanie w tym celu po kawałku ziemi ze swoich gruntów. Droga ta funkcjonowała od czasów przedwojennych. W wyniku odnowy ewidencji gruntów wsi nadano tej działce nr (...). W chwili obecnej z drogi tej korzystają wnioskodawcy oraz uczestnicy H. K. i K. K.. Uczestnicy nie korzystali z gruntów znajdujących się po lewej stronie drogi gruntowej patrząc od strony szosy.

Pomiędzy budynkami gospodarczymi na działkach nr (...) stał drewniany płot z żerdzi – postawiony za czasów użytkowania działki przez S. F.. Do chwili obecnej istnieją pozostałości tego płotu w postaci słupków ogrodzeniowych. Uczestnik H. K. nie postawił nowego płotu w miejsce starego uznając, że wystarczającym jest ten, który istnieje obecnie od strony północnej działki. Za budynkiem gospodarczym znajdującym się na działce nr (...) patrząc w stronę północną znajdują się nieużytki, chaszcze.

Sposób użytkowania drogi przez właścicieli działek (...)stanowił podłoże konfliktu sąsiedzkiego i w efekcie także sporu o granice. (...)położone w obrębie B., w tym działki oznaczone numerami (...), objęte są operatem podstawowym do założenia ewidencji gruntów Starostwa Powiatowego w P.o numerze(...)sporządzonym w 1964 roku oraz operatem technicznym aktualizacji ewidencji gruntów nr (...)z 1982 roku.

W dniu 14 maja 2007 roku R.i J.małżonkowie P.złożyli w Urzędzie Miejskim w P.wniosek o wszczęcie postępowania rozgraniczeniowego dotyczący nieruchomości położonej we wsi B.oznaczonej jako działka nr (...)objętej księgą wieczystą Kw nr (...), obecnie Kw (...), z nieruchomością stanowiącą własność K.i H.małżonków K.położoną we wsi B.oznaczoną jako działka nr (...)(droga gminna). Postanowieniem z dnia 18 maja 2007 roku Nr (...)Burmistrz P., wszczął na wniosek R.i J.małżonków P.postępowanie rozgraniczeniowe nieruchomości położonej w obrębie

geodezyjnym B. oznaczonej nr ewidencyjnym 66 z nieruchomością oznaczoną jako działka o nr ewidencyjnym 67 będącej w posiadaniu Gminy P. oraz nr 68 stanowiącej własność H. i K. małżonków K.. W wyniku przeprowadzonych czynności i analiz materiałów znajdujących się w zasobach (...) Ośrodka (...) w P., w oparciu o dane z operatu do założenia ewidencji gruntów obrębu B. i szkic przebiegu granic gruntów (...) upoważniony geodeta dokonał ustalenia przebiegu granic przedmiotowych nieruchomości według ich stanu ewidencyjnego wskazując, iż granica działki nr (...) z działką nr (...) biegnie po linii punktów 39, 55, 40 i 41 oraz punkty 40-59-58 i 13. Jednocześnie przeprowadzone przez geodetę czynności w zakresie wskazania przebiegu granic wykazały, iż ustalony zgodnie z danymi ewidencyjnymi przebieg granicy przedmiotowych nieruchomości odbiega od granic widocznych na gruncie w terenie według stanu ich użytkowania. Granicę wskazaną przez wnioskodawcę J. P. geodeta oznaczył na szkicu granicznym punktami 58, 12, 13 i 40, 59, 58. Z kolei granicę wskazaną przez uczestnika H. K. oznaczono na szkicu granicznym punktami 59, 3, 4, 11, 12, 131. Ustalony przez upoważnionego geodetę przebieg granic przedmiotowych nieruchomości według ich stanu ewidencyjnego nie został zaakceptowany przez uczestników H. i K. małżonków K..

Decyzją nr (...) z dnia 7 maja 2008 roku Burmistrz P. umorzył postępowanie administracyjne w przedmiocie rozgraniczenia wyżej wymienionych nieruchomości i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Łasku celem jej rozstrzygnięcia. W toku prowadzonego postępowania przed Sądem opinię sporządził biegły geodeta B. Z., w treści której wskazał, iż:

- wykonano mapę dla celów prawnych uwidaczniającą przebieg granic pomiędzy działką nr (...) o powierzchni 1,72 ha położoną w miejscowości B., stanowiącą własność J. P. i R. P., objętą księgą wieczystą Kw nr (...) a działką nr (...) o powierzchni 1,82 ha stanowiącą własność H. K. i K. K., objętą księgą wieczystą Kw nr (...), działką nr (...) o powierzchni 0,05 ha stanowiącą drogę, będącą w posiadaniu Gminy P., działką nr (...) o powierzchni 4,23 ha będącą w użytkowaniu wieczystym (...) S.A. w W., objętą księgą wieczystą Kw nr (...), działką nr (...) o powierzchni 1,61 ha stanowiącą własność Skarbu Państwa,

- punkty graniczne znaczone na szkicu polowym z dnia 11 lutego 2010 roku nr 40, 202, 203 zamarkowano rurkami metalowymi, punkty graniczne nr 205 i 201 zamarkowano palikami drewnianymi. Punkty graniczne nr 59, 58 i 13 przyjęte w postępowaniu administracyjnym wypadają z uwagi na ich położenie niezgodne z dokumentami geodezyjnymi dotyczącymi przedmiotowej granicy działek (powyższe ustalono na podstawie wykonanych ponownych obliczeń punktów granicznych); punkt graniczny nr 40 z postępowania administracyjnego jest zgodny z niniejszym opracowaniem,

- na szkicu polowym stanowiącym załącznik do opinii wykonano opis (legendę) odnośnie przebiegu linii granicznych wyznaczonych w oparciu o stan prawny przedmiotowych nieruchomości; przedstawiono również odległości elementów zagospodarowania (budynek, słup elektryczny) działek nr (...) od linii granicznej nr 203-205-201,

- w wyniku nowych pomiarów ustalono, iż granicę działki nr (...) z działką nr (...) stanowi linia graniczna koloru czerwonego 203-205-201; punkt graniczny nr 201 rozgranicza jednocześnie działkę nr (...) z działkami nr (...), a punkt graniczny nr 203 rozgranicza jednocześnie działkę nr (...) z działkami nr (...).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd dopuścił dowód z opinii innego biegłego sądowego geodety W. L. (1), który w dniu 10 lipca 2013 roku wydał opinię pisemną wraz ze szkicem pomiarowym przebiegu granic zaewidencjonowanym pod numerem (...). W wyniku pomiaru biegły ustalił, że granica według stanu ewidencyjnego pomiędzy działkami (...) biegnie od punktu 203 do punktu 201 poprzez punkty 412 i 413 (zasuwa melioracyjna) – oznaczona kolorem czerwonym na szkicu. Jednocześnie w treści opinii biegły wskazał, że z takim przebiegiem granicy zgodził się J. P. właściciel działki nr (...), natomiast właściciel działki (...) – H. K. nie zgodził się na taki przebieg granic i wskazał, że powinna ona przebiegać od punktu 40 do punktu I (406) – słup elektryczny, przez punkty 410 i 411 (słupki ogrodzenia) do punktów 412 i 413 (zasuwa melioracyjna) i dalej do punktu 201 – oznaczona kolorem zielonym na szkicu. Biegły wyjaśnił ponadto, że granica według stanu użytkowania na gruncie jest widoczna jedynie od punktu 40 do punktu A (brzeg wyjeżdżonej drogi – działka (...)), a na pozostałej części obu nieruchomości brak widocznej granicy. Od punktu A na gruncie znajduje się oczyszczony z trawy i krzewów pas gruntu o szerokości około 1,5 metra pomiędzy linią

A-410-411 a linią 203-412. Słup energetyczny – 1 (406) znajduje się na działce (...) – według granicy ewidencji gruntów. Jedynym punktem niespornym jest zaszuwa melioracyjna - punkt 412-413. Z opinii biegłego wynika także, że punkty 40, 201, 203- są zgodne z ewidencją gruntów i przyjęte z operatu (...)sporządzonego przez biegłego B. Z..

W pisemnej opinii uzupełniającej z dnia 18 listopada 2013 roku biegły sądowy geodeta W. L. (1) sporządził szkic z zaznaczonym przebiegiem stanu użytkowania na gruncie uwidocznionego na mapie załączonej do akt sprawy na k. 43 i zaznaczył na szkicu linią przerywaną kolorem niebieskim. Pozostałą część granicy biegły zaznaczył kolorem zielonym. W treści opinii uzupełniającej biegły wskazał, że przebieg granicy biegnie od punktów 413 i 412 (zaszuwa wodna), która jest punktem niespornym poprzez punkty 411 i 410 (stare słupki płotu) i dalej po ogrodzeniu, a następnie do rozwidlenia dróg przy słupie (punkt 406). Jednocześnie biegły wyjaśnił, że przebieg użytkowania drogi na mapie k. 43 w punktach 40 i 55 przy gruntach (...) – droga asfaltowa, zgadza się z dokumentacją geodezyjną do założenia ewidencji gruntów, natomiast odcinek 40-202-203 stanowi granicę pomiędzy działkami (...), a odcinek 203-412 granicę pomiędzy działkami (...), co zostało opisane w poprzednich opiniach.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Rejonowy stwierdził, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwolił na dokonanie ustalenia przebiegu granicy nieruchomości położonej w obrębie geodezyjnym B.gmina P.stanowiącej własność R.i J.małżonków P.oznaczonej jako działka nr (...)o pow. 1,72 ha objętej księgą wieczystą Kw nr (...)obecnie Kw (...)z sąsiednią nieruchomością oznaczoną jako działka nr (...)stanowiącą własność K.i H.małżonków K.objętej księgą wieczystą Kw (...)a obecnie noszącej nr (...)w oparciu

o kryterium stanu prawnego. Stwierdzenie stanu prawnego nastąpiło na podstawie postępowania dowodowego, w którym istotne znaczenie miały środki dowodowe w postaci dokumentów urzędowych i prywatnych, w tym między innymi aktów notarialnych, danych

z ksiąg wieczystych, ewidencji gruntów oraz przede wszystkim operatu podstawowego do założenia ewidencji gruntów obrębu K.B.o numerze (...)sporządzonego w 1964 roku oraz operatu technicznego aktualizacji ewidencji gruntów nr (...) z 1982 roku. Ponadto istotnym dowodem w sprawie były także inne przewidziane w kodeksie postępowania cywilnego środki dowodowe w postaci zeznań świadków, oględzin nieruchomości i opinii biegłych sądowych geodetów.

Sąd Rejonowy wskazał, że ustalenie przebiegu granicy działki (...) stanowiącej własność R. i J. małżonków P. posiadającej w Sądzie Rejonowym w Łasku Zamiejscowym Wydziale Ksiąg Wieczystych z/s w P. księgą wieczystą KW (...) z nieruchomością sąsiednią oznaczoną jako działka o numerze ewidencyjnym (...) należąca do K. i H. małżonków K. posiadającą

w Sądzie Rejonowym w Łasku Zamiejscowym Wydziale Ksiąg Wieczystych z/s w P. księgą wieczystą (...) nastąpiło zgodnie z opinią i szkicem przedstawiającym przebieg granic według ewidencji gruntów sporządzonym przez biegłego sądowego geodetę W. L. (1) z dnia 10 lipca 2013 roku – wzdłuż linii oznaczonej kolorem czerwonym wyznaczonej od punktu 201 do punktu 203. Sporną część stanowił tutaj przygraniczny pas gruntu, który według wskazań uczestników małżonków K. przebiegał od punktu 40- do punktu 1 (406) – słup elektryczny, przez punkty 410 i 411 (słupki ogrodzenia) do punktów 412 i 413 i dalej do punktu 201 – oznaczony na szkicu geodety kolorem zielonym i winien przynależeć do ich nieruchomości. Przebieg granicy według wskazań uczestników małżonków K., według ustaleń Sądu Rejonowego, nie znalazł potwierdzenia w dokumentacji geodezyjnej, w tym w operacie do założenia ewidencji gruntów, jak i późniejszym operacie odnowy ewidencji gruntów. W ocenie Sądu pierwszej instancji uczestnicy nie zdołali przedstawić także dowodów, w świetle których Sąd byłby zobligowany do przyjęcia, iż po stronie uczestników postępowania będących właścicielami działki nr (...) (małżonków K.) zostały spełnione przesłanki do przyjęcia, iż nabyli oni własność tej części przygranicznego pasa gruntu w drodze zasiedzenia, na skutek jego samoistnego posiadania w złej wierze przez okres 30 lat. Na tle bowiem stosowanej wykładni prawa i orzecznictwa sądowego przez stan prawny, według którego ustala się granicę w myśl art. 153 k.c. należy rozumieć także zasiedzenie przygranicznych pasów gruntu (por. postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 1967 r., III CR 424/66, OSNCP 14/67, poz 206). Nie wykazano, aby uczestnicy posiadali ten grunt w określonym przepisami terminie i aby to posiadanie miało charakter posiadania samoistnego (art. 172 k.c.).

Sąd Rejonowy wskazał przy tym, iż z uwagi na brak uregulowania stanu prawnego wyodrębnionej geodezyjnie działki nr (...) stanowiącej według ewidencji gruntów drogę gminną w posiadaniu Gminy P., Sąd odstąpił od ustalenia przebiegu granicy w jej części. W ocenie Sądu pierwszej instancji uregulowanie stanu prawnego przedmiotowej nieruchomości (działki nr (...)) w oparciu o kryterium stanu spokojnego samoistnego posiadania winno ewentualnie nastąpić na drodze postępowania w sprawie o zasiedzenie bądź ustalenie prawa własności przedmiotowej nieruchomości, które w efekcie będzie prowadzić także do ustalenia granic prawnych pomiędzy działką nr (...) a (...) oraz działką (...) a 68.

W związku z powyższym, w zaistniałym stanie rzeczy w przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy dokonał rozgraniczenia według stanu własności na podstawie danych operatu podstawowego do założenia ewidencji gruntów i odnowy ewidencji gruntów posilując się opinią biegłego sądowego geodety W. L. (1) – orzekając w zakresie powyższego jak w punkcie 1. sentencji postanowienia.

Odnosnie zaś rozstrzygnięcia zawartego w punkcie drugim orzeczenia, Sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z treścią art. 288 k.p.c. biegły ma prawo żądać wynagrodzenia za stawiennictwo i wykonaną pracę. W związku z powyższym w przedmiotowej sprawie wobec złożenia przez biegłego geodetę rachunku za wydanie opinii na piśmie i stawiennictwo w sądzie, na łączną kwotę 1 922,19 zł, Sąd, nie znajdując podstaw do zakwestionowania wysokości stawek wynagrodzenia, przyznał wynagrodzenie w żądanej kwocie.

Podejmując rozstrzygnięcie o kosztach postępowania Sąd Rejonowy wskazał, że stosownie do treści art. 152 k.c. właściciele gruntów sąsiadujących obowiązani są do współdziałania przy rozgraniczeniu gruntów oraz przy utrzymywaniu stałych znaków granicznych; koszty rozgraniczenia oraz koszty urządzenia i utrzymywania stałych znaków granicznych ponoszą po połowie. W postępowaniu nieprocesowym każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. Jeżeli jednak uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników (art. 520 § 1 i § 2 kpc). W przedmiotowej sprawie kwestią sporną była granica pomiędzy nieruchomością stanowiącą własność wnioskodawców J. i R. małżonków P. (działka nr (...)) a nieruchomością uczestników H. i K. małżonków K. (działka (...)), a co za tym idzie w ocenie sądu wymienieni uczestnicy byli w równym stopniu zainteresowane wynikiem postępowania. Z racji tego zatem Sąd pierwszej instancji rozdzielił poniesione koszty postępowania, obejmujące opłatę sądową od wniosku i wydatki, po połowie pomiędzy wnioskodawców i uczestników, orzekając w zakresie powyższego jak w punkcie 3 i 4 postanowienia. W pozostałym zakresie Sąd zniósł koszty wzajemnie pomiędzy zainteresowanymi. Podlegające rozliczeniu koszty postępowania obejmowały koszty sądowe, tj.: opłata sądowa od wniosku w kwocie 200 zł uiszczona przez wnioskodawców małżonków P. oraz wydatki w łącznej kwocie 5 318,90 zł, w tym poniesione w związku z wydaniem przez biegłych geodetów opinii na piśmie oraz koszty dokumentacji geodezyjnej pokryte w części co do kwoty 1 652,82 zł przez wnioskodawców małżonków P..

Powyższe orzeczenie Sądu Rejonowego apelacją w całości zaskarżył pełnomocnik uczestników postępowania H. i K. małżonków K., podnosząc następujące zarzuty:

1. nierozpoznanie istoty sprawy i zaniechanie dokonania rozgraniczenia na całym spornym odcinku granicznym, tj. łącznie z działką drogą oznaczoną nr 67,
2. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 153 k.c. przez błędne przyjęcie, że w okolicznościach niniejszej sprawy jest możliwe ustalenie stanu prawnego przebiegu spornej granicy pomiędzy nieruchomościami, podczas gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego takiego wniosku nie można sformułować,
3. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. przez brak wszechstronnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci zeznań świadków i stron a także dokumentów geodezyjnych oraz opinii biegłych,

4. niezasadne oddalenie wniosku dowodowego o przeprowadzenie oględzin nieruchomości, co doprowadziło do niemożności ustalenia faktycznego zasięgu posiadania, okazania istniejących w terenie znaków granicznych, pozostałości płotu, co spowodowało

5. błędne ustalenie, że nie wykazano aby uczestnicy posiadali sporny grunt zgodnie z art. 172 k.c., a w konsekwencji niezasadną odmową uznania, że doszło do zasiedzenia przygranicznego pasa gruntu,

6. w zakresie punktu drugiego postanowienia naruszenie art. 89 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 roku w sprawie kosztów przeprowadzania dowodu z opinii biegłych przez określenie wynagrodzenia biegłego niezgodnie z tymi przepisami i niezasadne przyznanie kwoty 1 922,19 zł biegłemu W. L. za dokonane czynności z uwagi na zawyżony czas przygotowania opinii oraz zawyżoną stawką godzinową.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy, zasądzenie od wnioskodawców solidarnie na rzecz skarżących solidarnie kosztów postępowanie apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm obowiązujących.

W uzasadnieniu stanowiska skarżący wskazał m.in., że sąd dokonał rozgraniczenia jedynie na fragmencie spornej działki, tj. od punktu 203 do 201, pomijając działkę oznaczona numerem (...), która była przedmiotem wniosku w postępowaniu administracyjnym. To wskazuje, że nie została rozpoznana istota sporu i w sprawie nie zapadło kluczowe orzeczenie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do najdalej idącego zarzutu skarżących, a mianowicie nierozpoznanie istoty sprawy. Odwołując się do obszernego i ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, należy stwierdzić, że nierozpoznanie istoty sprawy – w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. – oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego. Powyższe stanowisko odnosi się również odpowiednio do orzeczeń sądu wydanych w postępowaniu nieprocesowym (art. 13 § 2 k.p.c.).

W rozpoznawanej sprawie nierozpoznanie istoty sprawy wiązało się – zdaniem skarżącego – z zaniechaniem dokonania przez Sąd pierwszej instancji rozgraniczenia na całym spornym odcinku granicznym, tj. łącznie z działką drogową oznaczoną nr 67.

Istotnie, wniosek małżonków P. obejmował żądanie rozgraniczenia ich działki także z działką (...) i w takim też zakresie został przekazany do rozpoznania sądowi, niemniej w okolicznościach niniejszej sprawy nie oznacza to zasadności postawionego zarzutu. Apelacja w istocie rzeczy wskazuje bowiem, że sąd – dokonując rozgraniczenia – powinien był pominąć istnienie działki (...) i dokonać rozgraniczenia między działką (...) i działką (...) także na odcinku obejmującym działkę (...) (granica miałaby przebiegać środkiem drogi – skończyć się w połowie odległości pomiędzy punktami 55 i 40 (pismo – k. 496-497).

Takie stanowisko oczywiście nie może mieć podstaw. Nie było przecież prawnie dopuszczalne „zlikwidowanie” – dla potrzeb dokonania rozgraniczenia między działkami (...) – działki (...). Działka ta nie jest przecież częścią składową żadnych innych nieruchomości, działka (...) istnieje w ewidencji gruntów jako odrębny przedmiot, jako samodzielna nieruchomość. W niniejszym postępowaniu sąd nie mógł tej okoliczności nie uwzględnić, dokonując rozgraniczenia między działkami (...) także na odcinku, na którym istnieje między tymi działkami działka (...) – z pominięciem działki (...).

W aktualnym stanie rzeczy rozgraniczenie między działkami (...) mogło dotyczyć jedynie obecnie istniejącej między nimi granicy, tj. od punktu 203 do punktu 201. W zakresie wnioskowanym przez uczestników małżonków K. działki te ze sobą nie graniczą. Zatem zarzut, że sąd pierwszej instancji nie rozpoznał w tym zakresie (granica między działkami (...)) istoty sprawy nie ma podstaw.

W zgromadzonym materiale dowodowym – geodezyjne wyodrębnienie działki (...) – brak było podstaw do dokonania rozgraniczenia między działkami (...) – jak chcą tego skarżący – z pominięciem istniejącego wyodrębnienia działki (...) i przyłączenie jej częściowo do działki (...) i częściowo do działki (...).

Co się tyczy pozostałych zarzutów apelacji, to wskazać należy, iż pełnomocnik uczestników postępowania podniósł zarzuty dwojakiego rodzaju: naruszenia prawa materialnego i procesowego. W pierwszej kolejności odnieść należy się do zarzutów naruszenia prawa procesowego, gdyż dopiero po prawidłowym ustaleniu stanu faktycznego sprawy możliwa jest ocena prawna zasadności żądań zgłoszonych przez apelującego.

Bezzasadny jest w szczególności zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Zarzut ten nie został przede wszystkim poparty argumentami natury jurydycznej. Apelacja w tym zakresie to jedynie prezentacja stanowiska skarżących uczestników. Apelujący wskazuje, że przekroczenie przez Sąd Rejonowy zasad swobodnej oceny materiału dowodowego polegać ma na braku wszechstronnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci zeznań świadków i stron, a także dokumentów geodezyjnych oraz opinii biegłych. Podkreślenia wymaga, że postawienie takiego zarzutu, aby mógł być uznany za uzasadniony, wymagało od autora apelacji, którym jest profesjonalny pełnomocnik uczestników, wykazania konkretnych uchybień jakich miałyby dopuścić się Sąd w toku gromadzenia bądź oceny materiału dowodowego i ich wpływu na treść poczynionych ustaleń, a w konsekwencji na treść rozstrzygnięcia. Skarżący ograniczył się tymczasem do przedstawienia swojej oceny materiału dowodowego, z której – jego zdaniem – wynikają wnioski odmienne od wyprowadzonych przez Sąd Rejonowy. W ocenie skarżącego z zebranego materiału dowodowego wynikało, że nie ma możliwości odtworzenia stanu prawnego granic w terenie. Tak uzasadnione zarzuty nie mogą skutecznie podważyć ustaleń dokonanych przez Sąd pierwszej instancji, który w uzasadnieniu postanowienia odniósł się do przeprowadzonych

w sprawie dowodów i ocenił je we wzajemnym ze sobą powiązaniu. Wnioski wpływające z dokonanej przez Sąd pierwszej instancji oceny dowodów nie uchybiają zasadom logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego. Skoro zaś Sąd Rejonowy poczynił w niniejszej sprawie prawidłowe ustalenia w zakresie stanu faktycznego, to Sąd Okręgowy w pełni je podziela.

Odnosząc się do postawionego w apelacji zarzutu naruszenia przepisów prawa procesowego w zakresie postępowania dowodowego poprzez niezasadne oddalenie wniosku dowodowego o przeprowadzenie oględzin nieruchomości, to po pierwsze należy zauważyć, że w toku postępowania w niniejszej sprawie uczestnicy postępowania wniosku takiego w ogóle nie złożyli. W piśmie procesowym z dnia 12 sierpnia 2013 roku (k. 443) pełnomocnik uczestników wskazał jedynie, iż „z ostrożności procesowej sygnalizuję, że w sprawie może być konieczne przeprowadzenie oględzin nieruchomości, w szczególności gdyby Sąd doszedł do przekonania, iż niemożliwym jest dokonanie rozgraniczenia według dwóch pierwszych kryteriów wskazanych w art. 153 k.c.”. Z powyższego wynika zatem, że pełnomocnik uczestników nie zgłosił wniosku dowodowego o przeprowadzenie oględzin, a zatem zarzut jego oddalenia przez Sąd Rejonowy jest zupełnie bezzasadny.

W realiach przedmiotowej sprawy brak było przy tym podstaw do przeprowadzenia oględzin nieruchomości z urzędu, jako pozostających bez wpływu na rozstrzygnięcie sprawy i jedynie zmierzających do niepotrzebnego przedłużenia postępowania. Przede wszystkim zaznaczyć trzeba, że ustalenie przebiegu granicy wymaga wiedzy specjalnej i taką dysponują biegli sądowi z zakresu geodezji i kartografii. W sprawie niniejszej dwukrotnie przeprowadzony został dowód z opinii dwóch różnych biegłych sądowych z zakresu geodezji: biegłego B. Z. oraz biegłego W. L. (1), który także dodatkowo ustnie odpowiedział na zarzuty pełnomocnika uczestników, a także złożył uzupełniającą opinię, w której to szczegółowo i przekonywująco odpowiedział na dodatkowe pytania apelującego.

W sprawie stan prawny nieruchomości mających założone księgi wieczyste nie budzi wątpliwości i daje się odtworzyć. W tym miejscu należy się odnieść do zarzutu naruszenia art. 153 k.c., który to przepis określa kryteria rozgraniczenia nieruchomości. Wynika z niego, że jeżeli granice gruntów stały się sporne, a stanu prawnego nie można stwierdzić, ustala się granice według ostatniego spokojnego stanu posiadania. Gdyby również takiego stanu nie można było stwierdzić, a postępowanie rozgraniczeniowe nie doprowadziło do ugody między zainteresowanymi, sąd ustali granice z uwzględnieniem wszelkich okoliczności; może przy tym przyznać jednemu z właścicieli odpowiednią dopłatę pieniężną. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, który podziela również Sąd Okręgowy, iż kryteria rozgraniczenia wymienione w art. 153 k.c. wzajemnie się wykluczają, w tym sensie, że dopóki jest możliwe ustalenie granic na podstawie pierwszego kryterium niedopuszczalne jest sięganie do dalszych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2000 r., I CKN 851/98, LEX nr 50869). Oznacza to, że podstawowym kryterium rozgraniczenia jest stan prawny przedmiotu rozgraniczenia.

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy prawidłowo dokonał rozgraniczenia na podstawie kryterium stanu prawnego ustalonego w oparciu o dowody w postaci dokumentów, tj. operatu podstawowego do założenia ewidencji gruntów obrębu K.B.o numerze (...)sporządzonym w 1964 roku oraz operatu technicznego aktualizacji ewidencji gruntów nr (...)z 1982 roku. Sąd posiłkował się przy tym opiniami biegłych geodetów.

Sąd pierwszej instancji dysponując powołanymi przez biegłych geodetów dokumentami geodezyjnymi, uznał je za podstawę ustalenia przebiegu granicy.

W tym miejscu wskazać należy, że zgodnie z § 3 rozporządzeniem Ministrów Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz (...) z dnia 14 kwietnia 1999 roku w sprawie rozgraniczania nieruchomości – Dz. U. 1999.45.453 podstawę ustalania przebiegu granic nieruchomości stanowią dokumenty:

1. stwierdzające stan prawny nieruchomości,
2. określające położenie punktów granicznych i przebiegu granic nieruchomości.

W myśl § 5 dokumentami, o których mowa w § 3 ust. 2 są:

- 1) dokumenty geodezyjne zawierające dane liczbowe do ustalenia przebiegu granic:
  - a) szkice graniczne, protokoły graniczne, akty ugody,
  - b) zarysy pomiarowe z pomiaru granic,
  - c) szkice wyznaczenia granic działek wydzielonych w wyniku scalenia, wymiany gruntów lub w wyniku podziału nieruchomości,
  - d) inne dokumenty pomiarowe, obliczeniowe i opisowe pozwalające na ustalenie przebiegu granic,
- 2) w razie braku dokumentów jak wyżej, mapy i plany obejmujące granice albo inne elementy pozwalające na odtworzenie lub analizę przebiegu granic, w szczególności:
  - a) mapy jednostkowe nieruchomości,
  - b) mapy katastralne,
  - c) mapy scalenia i wymiany gruntów,
  - d) plany parcelacyjne,
  - e) mapa ewidencji gruntów,

f) mapa zasadnicza.

Wszystkie dokumenty stanowią podstawę ustalania przebiegu granic nieruchomości, jeżeli zostały przyjęte do państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego.

Zgodnie z § 7 rozporządzenia, jeżeli brak dokumentów wskazanych powyżej jak również określonych w § 6, za podstawę ustalenia przebiegu granic nieruchomości można przyjąć dokumenty w postaci: odpisów z ksiąg wieczystych lub odpisów dokumentów znajdujących się w zbiorze dokumentów, wypisów aktów notarialnych, prawomocnych orzeczeń sądu i ugód sądowych, ostatecznych decyzji administracyjnych, jeżeli zawierają dane o przebiegu granicy.

W kontekście wskazanej powyżej regulacji prawnej uznać należy zasadność stanowiska o wyznaczeniu granicy według jej wskazania w operacie do założenia ewidencji gruntów. Jak wynika z opinii biegłych operat został oparty na szkicu podstawowym. Szkic ten wskazuje przebieg granicy – określony w odniesieniu do wyznaczonych punktów osnowy geodezyjnej – zamierzono granice poprzez podanie miar i kątów. Te dokumenty geodezyjne zgodnie z powołaną wyżej regulacją mają moc prawną dokumentów wyznaczających przebieg spornej granicy i dlatego mogły stanowić podstawę rozgraniczenia w niniejszej sprawie.

Tym samym uznać należało, iż przyjęte przez Sąd Rejonowy kryterium stanu prawnego do ustalenia granic spornych nieruchomości było prawidłowe. Nie sposób przy tym zgodzić się ze skarżącym, że w sytuacji, kiedy z osobowych źródeł dowodowych wynikało, iż część granicy pomiędzy działkami (...) wyznaczona była drewnianym płotem, to Sąd miał obowiązek ustalić tę granicę zgodnie ze spokojnym, ustabilizowanym i trwałym stanem posiadania. Przypomnieć bowiem jeszcze raz należy, iż dopiero po stwierdzeniu, że nie można ustalić stanu prawnego granic, ustalenie to powinno nastąpić według spokojnego posiadania. A taka sytuacja w przedmiotowej sprawie nie miała miejsca.

W tym kontekście nie jest również trafny zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy przepisu art. 172 k.c. Przebieg granicy według wskazań uczestników małżonków K., według ustaleń Sądu Rejonowego, nie znalazł potwierdzenia w dokumentacji geodezyjnej, w tym w operacie do założenia ewidencji gruntów, jak i późniejszym operacie odnowy ewidencji gruntów. W ocenie Sądu pierwszej instancji uczestnicy nie zdołali przedstawić także dowodów, w świetle których Sąd byłby zobligowany do przyjęcia, iż po stronie uczestników postępowania będących właścicielami działki nr (...) (małżonków K.) zostały spełnione przesłanki do przyjęcia, iż nabyli oni własność tej części przygranicznego pasa gruntu w drodze zasiedzenia, na skutek jego samoistnego posiadania w złej wierze przez okres 30 lat. Z tych też względów w sytuacji kiedy w toku postępowania nie wykazano, aby uczestnicy posiadali wymieniony grunt w określonym przepisami terminie i aby to posiadanie miało charakter posiadania samoistnego nie może być mowa o naruszeniu przez Sąd pierwszej instancji art. 172 k.c.

Z powyższych względów na podstawie art. 385 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oddalono apelację w zakresie dotyczącym rozgraniczenia działki (...) z działką (...).

W pozostałym zakresie apelacja podlega odrzuceniu – co do rozgraniczenia wymienionych działek z działką nr (...). Wskazać należy, iż Sąd Rejonowy nie podjął rozstrzygnięcia w tym przedmiocie. Stosownie zaś do dyspozycji art. 373 k.p.c. Sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym apelację, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji. Według treści art. 370 k.p.c. Sąd pierwszej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnym apelację wniesioną po upływie przepisanej terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury nie można wywieść środka odwoławczego od orzeczenia, które w rozumieniu przepisów prawa procesowego nie zostało wydane, a więc gdy zaskarżenie dotyczy przedmiotu nieobjętego rozstrzygnięciem w sentencji tegoż orzeczenia (tzw. *sententia non existens*). W takim wypadku chodzi zarówno o brak orzeczenia w ogóle, jak i brak w wydanym rozstrzygnięciu o tym przedmiocie, co do którego strona wnosi środek odwoławczy. Istnienie orzeczenia rozstrzygającego o zgłoszonym przedmiocie, bez względu czy ma ono charakter uwzględniający czy też oddalający, warunkuje dopuszczalność zaskarżenia. Jeżeli natomiast Sąd nie orzekł o całości żądania, przysługuje uprawnienie do żądania w ustawowym terminie 14 dni od ogłoszenia wyroku, a gdy doręczenie wyroku następuje

z urzędu – od jego doręczenia, uzupełnienia wyroku w trybie art. 351 § 1 k.p.c. i dopiero wówczas możliwe jest zakwestionowanie apelacją bądź zażaleniem niekorzystnego dla niego orzeczenia, ewentualnie pozostaje droga wytoczenia odrębnego powództwa o roszczenie, w stosunku do którego brak jakiegokolwiek sądowego rozstrzygnięcia. Z kolei apelacja od nieistniejącego orzeczenia podlega odrzuceniu z powodu braku substratu zaskarżenia (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1998 roku, III CKN 409/98, LEX nr 519240; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2011 roku, II PZ 34/11, LEX nr 1130377).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy (na zasadzie art. 13 § 2 kpc) należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy dokonał rozgraniczenia nieruchomości oznaczonej numerami działek (...). Nie wydał zaś żadnego rozstrzygnięcia w stosunku do żądania rozgraniczenia z działką (...), to znaczy nie oddalił, umorzył czy odrzucił wniosku w tej części. Czyni to apelację uczestników postępowania, jako skarżącą orzeczenie nieistniejące, niedopuszczalną w świetle obowiązującego prawa i musiało skutkować jej odrzuceniem.

Odnosząc się do zażalenia uczestników postępowania na rozstrzygnięcie w przedmiocie ustalenia wynagrodzenia biegłego, to wskazać należy, że jest ono bezzasadne. Stosownie do treści art. 90 ustawy z 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167, poz.1398, ze zm.), wysokość wynagrodzenia biegłego za wykonaną pracę określa się, uwzględniając wymagane kwalifikacje, potrzebny do wydania opinii czas i nakład pracy, a wysokość wydatków niezbędnych do wykonania czynności – na podstawie złożonego rachunku.

W niniejszej sprawie w pierwszym rzędzie powołać należy przepis § 7 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 roku w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu cywilnym (Dz. U. 2013.518). Zgodnie z jego regulacją wynagrodzenie za wykonaną pracę biegłych z dziedziny geodezji i kartografii w zakresie czynności opisanych w załączniku nr 3 do rozporządzenia, można określić według stawki albo według taryfy zryczałtowanej wskazanej w tym załączniku.

Biegły określił wynagrodzenie według taryfy zryczałtowanej. Czynności, które wykonał i wskazał w kosztorysie znajdują się wśród opisanych w powołanym załączniku. Także zastosowane stawki ryczału odpowiadają wskazanym w rozporządzeniu. Jedynie jedna pozycja kosztorysu – opracowanie opinii – została oszacowana według stawki godzinowej. Biegły w tym zakresie przyjął 1 godzinę, co w żadnym razie nie może wskazywać na zawyżenie czasu potrzebnego dla wykonania tej czynności.

Zarzuty zażalenia nie są więc trafne. Także w zakresie, w którym podnosi się możliwość wykorzystania pracy wcześniej dopuszczonego biegłego Z.. Jak wynika z postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego, geodeta L. miał wykonać pracę samodzielnie – zamierzyć i ustalić przebieg granicy (k. 385). Skarżący poza ogólnikowym zakwestionowaniem wysokości przyznanego wynagrodzenia, nie wykazał żadnych nieprawidłowości w kalkulacji przedstawionej przez biegłego, które wskazywałyby na zasadność zmiany zaskarżonego orzeczenia. Akcentowana zaś w zażaleniu okoliczność, że biegły udzielił odpowiedzi na podstawowe kwestie ze swojej dziedziny – sama w sobie – zważywszy powyższe – nie może odnieść skutku.

Stąd na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 kpc zażalenie podlegało oddaleniu.